

ЕНЕРГИЙНА ДИВЕРСИФИКАЦИЯ С ИЗКЛЮЧЕНИЯ

ПРЕАМБЮЛ

Преживяваната технологична революция, интеграцията ни с Европейските структури внесоха в българския език много нови думи, чийто съдържания често се ползват субективно за целите на ползващия ги, с което ги изпразват от съдържание, манипулирайки слушателите.

Темата на моето изложение енергийната диверсификация, нейното изкривяване и манипулативна употреба, в съвременния политически контекст.

Дефиниция за енергийна диверсификация е политика за **намаляване на зависимостта от един вид енергия, от един източник, от един доставчик, от един маршрут** чрез осигуряване на алтернативи за енергийното снабдяване.

Следователно диверсификацията дефинира добавяне, а не изключване на алтернативи, следователно диверсификацията предполага многообразие от алтернативи, разкривани с пазарни средства.

Ще се спра на въглеродородните източници, превърнали се в индикатор на политическа зависимост и свързаните енергиен и икономически срив на ЕС и нашата страна.

ПОЛИТИКА НА ИЗКЛЮЧЕНИЯТА ВЪГЛИЩА И ЗЕЛЕНАТА СДЕЛКА

Основният въздействащ фактор, заменящ диверсификацията с моно енергийна зависимост е Зелената сделка на ЕС, чрез която икономическо лоби, прилагайки административно, политически средства деформира енергийния пазар на Съюза довела го да деиндустриализация, драстично влошаване на бизнес климата и жизнения стандарт на европейските граждани.

В същността си Зелената сделка представлява модел за преразпределение на ресурси от традиционните, устойчиви въглеродородни сектори на енергетиката към възобновяемите енергоизточници.

Зелената сделка би била полезна, ако не беше бизнес модел, ако не беше Сделка, а естествен последователен процес за климатична неутралност, тя е бизнес модел защото е наречена Сделка, тя не подобрява глобалната климатична неутралност, а предизвиква деиндустриализация на ЕС, предизвиква миграционни вълни и глобална криза.

Антропогенната дейност в индустрията, транспорта и енергетиката се отразяват на глобалните климатични изменения в рамките на 4 – 7 %, останалото въздействие върху климатичните изменения се предизвикват от независещите природни фактори, слънчева активност, вулканична дейност, зелена и синя системи.

Какво ни задължават чрез Зелената сделка европейските администратори и българските управляващи?

Облагане с въглеродни квоти на въглищната енергетика и поставяйки я в дискриминирана позиция с толерираните ВЕИ, толерирани чрез субсидиране и толериране чрез отказ от оценка върху въздействието върху околната среда на фотоволтаичните и ветрогенераторни системи и реципрочно облагане, пропорционална на вредите.

Кой до момента е оценил и оповестил публично какво е въздействието на фотоволтаичните панели инсталирани върху почвата на която са поставени?

Защо не се информира обществото как се отразява повишената температура и електромагнитните полета под фотоволтаичните панели върху микроорганизмите формирали и поддържащи хранителната почвена среда, как се отразява повишената температура около фотоволтаичните паркове на климата в ареалите където са построени?

Защо не се информира обществото как се отразява на климата ветрогенераторните паркове, които отнемайки кинетичната енергия на въздушните течения ги спират, а с това преустановяват пренасянето на влага, предизвиквайки корозия, засушаване, пожари?

Управляващите знаят негативните резултати от въздействието на фотоволтаичните и ветрогенераторни паркове, но не ги оповестяват, а разширяват зоните за инсталиране, дори залагайки бъдещето на българската житница в Добруджа с възможността за изграждане на офшорен парк в Черно море, които освен увреждане на аква флората и аква фауната с вибрации и електромагнитни полета ще спре въздушните течения, носещи влага за традиционния земеделски регион.

С многообразни ограничителни средствата на т.нар. „Зелена сделка“ (Европейски зелен пакт) включващи комбинация от законодателни мерки, финансови инструменти, данъчни и въглеродни механизми, субсидии, ограничения и регулации, инвестиционни фондове и технологична трансформация чрез инструменти като

- Система за търговия с въглеродни емисии (EU ETS) на квоти за CO₂,
- Ограничения за транспорта, ограниченията на строителните норми (ETS2),
- Въглероден граничен механизъм (CBAM) за облагане на внос на стомана, цимент, торове, алуминий и др. според въглеродния отпечатък,
- Фонд за справедлив преход (Just Transition Fund),
- REPowerEU за ускорено заместване на руски изкопаеми горива,
- Инвестиции във ВЕИ, LNG, водород, енергийна ефективност,
- Зелени облигации (Green Bonds / EuGB), за емитиране на облигации за „зелени“ проекти от капиталовите пазари, чрез Таксономия на ЕС, класификацираща кои икономически дейности се считат за „устойчиви“ и определяне достъпа до финансиране,
- Субсидии и инвестиционни програми InvestEU, NextGenerationEU, фондове за батерии, водород, електромобили, ВЕИ,
- Нетно-нулева индустриална политика (Net-Zero Industry Act), стимули за производство на зелени технологии в ЕС, батерии, солари, електролизатори, термомпомпи, чрез ограничения за отопление с изкопаеми горива и въвеждане нови стандарти за сградите,
- Декарбонизация чрез електромобили, забрана за нови ДВГ автомобили след 2035 г. и финансиране инфраструктура за зарядни станции,
- Политика „От фермата до трапезата“ с ограничения върху торове и пестициди, биоземеделие, намаляване на метановите емисии,
- Социален климатичен фонд, компенсиращ домакинствата при поскъпване на енергията и горивата вследствие на ETS2.

Изредените механизми доказват, че Европейският зелен пакт е добре структуриран бизнес модел, който следва да се оцени професионално и да се предприемат адекватни действия за ограничаване на влиянието.

Какво считаме, че е необходимо?

На първо място задълбочена, научно обоснована оценка за въздействието върху околната среда, върху икономиката, върху жизнения стандарт на българските граждани от приложението на Зелена сделка.

Паралелно с това намираме за необходимо извършване на оценка на въздействието върху околната среда на фотоволтаичните, ветрогенераторни и електролизерните.

За подобна оценка следва да се променят оценъчните критерии и оценъчната мярка, като се въведе унифициран коефициент на увреждане на околната среда, в който да се включат показатели за замърсяване на въздуха, показатели за повишаване на температурата, на засушаването и ерозията на площите, за унищожаване на микроорганизмите, флората и фауната, за разграждането на водата.

Зелената политика следва да оцени нанесените на природата вреди от антропогенната дейност и да регенерира уврежданията, като инвестира генерирания ресурс за възстановяване на природата и ограничаване на уврежданията, т.е. да се излезе от комерсиализацията от Сделката.

Зелената политика следва да се осъществява на териториален принцип, от местен борсов пазар на квоти, който ще се реализира баланс чрез национално търсене и предлагане.

Въвеждане на подобни принципи ще възстановят баланса в енергийния микс и ще формират условия за истинска диверсификация, при която участниците на енергийния пазар ще имат равни, недискриминационни пазарни позиции, ще премахне изкривяването на енергийния микс и ще допусне формиране на истинска диверсификация.

ПРИРОДЕН ГАЗ И САНКЦИИТЕ

Относителният дял на природния газ в енергийния микс на ЕС за последните 20 години е около 20 %, а за България този относителен дял е под 10 %, бележейки след конфликта в Украйна срив и в ЕС и в България, а в същото време в Китай и Индия относителният дял на ползвания природен газ бележи ежегоден ръст с 1,5 – 2 %, което рефлектира в бързо развиващите се икономики на тези страни

Задълбочаващото се геополитическо противопоставяне предизвика дълбока енергийна криза, последвана от транспортна, суровинна и продоволствена криза, от ескалиращи цени, дефицити и срив в стандарта на живот на хората.

Геостратегическото разположение на България е предпоставка за ефективно управление на риска и минимизиране последиците от енергийната криза.

През 70-те години България получава първите количества природен газ по изградения Трансбалканския газопровод, от който България получава над 7,5 млрд. кубични метра за свояка икономика, а българският газов оператор транзитира природния газ до Турция, от 1988 год., до Гърция, от 1994 год., до Македония, от 1995 год.

В първата четвърт на 21 век като страна географски разположена на границата на Европа и ЕС с Азиатския континент България ускорено диверсифицира газотранзитната мрежа, осигурявайки 8 входно – изходни точки, за реверсивна връзка с GAZPROM, Руска федерация; BOTAS, Турция; DESFA S.A., Гърция; ICGB - Южен газов коридор (Комотини – Стара Загора); Gastrade, Гърция-България (през тръбна връзка Кулата и FSRU Александруполис); Transgaz S.A., Румъния; Transportgas Srbija, Сърбия; FGSZ Ltd, Унгария (през Сърбия).

На 26-28 февруари 2022 год. ЕС, САЩ, Великобритания, Канада и Япония замразиха около 300 млрд. щатски долари от валутните резерви на Централната банка на Русия, основната част от които са в белгийския депозитар Euroclear, Брюксел.

На 23 март 2022 год. руският президент обяви намерение за преминаване към разплащане на руския газ само в рубли, а на 31 март с Указ № 172 на президента бе въведено плащане чрез сметки в Газпромбанк.

След публикуването на указа на руския президент за разплащане на природния газ единствено в рубли, в предаване „Защо господин министър“, по БТВ, на 27.03.2022 год. министърът на енергетиката Александър Николов успокоява зрителите, че за българската страна не е проблем разплащането в рубли, но в следствие позицията се измени до категоричен отказ от разплащане с рубли, след което на 27.04.2022 год. последва преустановяване на доставките на природен газ.

Българската икономика се лиши от гарантираните по дългосрочния договор тръбни доставки, заменяйки ги с единични доставки от посредници на регазифициран природен газ в Гърция, които чрез суапови контракти предоставяха на българския пазар руския тръбен газ от Турски поток, значително оскъпен.

Зависимостта на българския газов пазар и национална икономика бе предизвикана от предоставена от администрацията и обществения доставчик информация до частни газови търговци, които своевременно придобиха LNG карга, резервираха лотове за регазификация на LNG в терминала в Ревитуса, Гърция.

Прекратявайки предсрочно договора с Газпром Експорт правителството на Кирил Петков лиши българската икономика от сигурността на енергийните доставки, лиши българската икономика от евтина енергия, доведе до ескалация на цените и предизвика срив в ползването на природния газ.

03.01.2023 Държавният обществен доставчик „Булгаргаз“ ЕАД, държавният газов оператор „Булгартрансгаз“ ЕАД и турският газов оператор и търговец „БОТАШ“ подписаха 13 годишен договор за резервиране капацитет за регазификация, приемането и транзитиране до българска приемна точка на втечен природен газ, прилагайки клауза reserve-or-pay (ship -or-pay) плащаш за резервирания капацитет (достъп до терминали, мрежа, входни точки), независимо дали го използваш. В резултат на подписания договор „Булгаргаз“ ЕАД заплаща ежедневно 550 000 евро, за капацитет, независимо от ползването или неползването му.

Този договор обрече дългосрочно българската страна от конкурентния тръбен газ, приемайки значително по-скъпия втечен газ.

Българската държава е задължена да преодолее геополитическия натиск, лишавайки се от най-изгодния в дългосрочен план енергиен източник, какъвто е тръбният газ от Руската федерация.

Естествено е, че външнополитическите фактори влияят съществено за подобен подход, но инвестициите в разширяването на инфраструктурата за прием на втечен природен газ, при условие, че България няма пряк излаз на LNG терминалите в Мраморно и Егейско море икономическата полза е за нашите южни съседи.

Българската държава следва да предприеме действия за деругация на санкциите върху руския газ и в конкуренция между тръбния и втечения газ, при премахване на забраната за проучване и добив на природен газ и ускорени проучвания и добив от Черноморския басейн да формира благоприятни условия за възстановяване на енергийния пазар и диверсификация на източниците и доставчиците на синьото гориво.

ПЕТРОЛ И САНКЦИИ

България разполага с най-голямата петролна рафинерия на Балканите, Нефтохим Бургас е пусната в експлоатация през 1963 год., а преди това през 1960 год. е пуснат в експлоатация руския нефтопровод Самара – Новоросийск, допълнен през 1999 год. с петрол от Каспийския басейн чрез петролопровода Баку – Новоросийск

През 2025 година САЩ и Великобритания наложиха финансови и секторни санкции срещу Lukoil, свързани с руския енергиен сектор и войната в Украйна.

Ограниченията включиха блокиране на финансови операции с компании от групата, ограничения за банкиране, разплащания и застраховане, ограничения за сделки с активи и международни доставки, необходимост от специални лицензи (General Licenses) за продължаване на дейността на част от чуждестранните активи.

За Lukoil Neftohim Burgas САЩ чрез OFAC и Великобритания чрез OFSI издадоха временни лицензи, позволяващи продължаване на операциите на Lukoil Neftochim Burgas, Lukoil Bulgaria, Lukoil Aviation Bulgaria, Lukoil Bulgaria Bunker, целящи да не се прекъснат доставките на горива и функционирането на рафинерията в Бургас.

Според публикуваните данни британският лиценз е удължен до август 2026 г., а американските лицензи са удължавани многократно за ограничен преходен период.

Санкциите доведоха до преговори за продажба на международни активи на ЛУКОЙЛ, затруднения при международните плащания и риск за работата на бензиностанции и рафинерии извън Русия.

През януари 2023 г. парламентът забрани износа на горива, произведени от руски петрол, в рамките на дерогацията за руския нефт на Lukoil Neftohim Burgas

През декември 2023 г. Народното събрание въведе допълнително:

от 1 януари 2024 г. забрана за износ на горива от руски петрол;

от 1 март 2024 г. прекратяване на преработката на руски нефт от „Лукойл“.

А през октомври 2025 г. парламентът прие временна извънредна забрана конкретно за износ и вътреобщностни доставки на дизел и авиационно гориво, мотивирана вече и със санкциите на САЩ срещу „Лукойл“.

На 14 ноември 2025 год. с Решение № 796 на Министерския съвет на основание Закона за административното регулиране на икономическите дейности, свързани с нефт и продукти от нефтен произход — чрез специално въведените разпоредби за „особен търговски управител“ бе назначен Особен търговски управител на дружествата на „Лукойл“ в България

След въвеждане ограниченията в технологичния цикъл и особено след назначението на особения търговски управител ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас генерира значителни загуби, поради на 19 февруари 2026 год. в Международният център за уреждане на инвестиционни спорове (ICSID) към Световната банка във Вашингтон „Литаско“ (LITASCO SA) чрез официално уведомление за инвестиционен спор (Notice of Dispute) срещу Република България, заведе процедура срещу България, позовавайки се на Спогодбата между Швейцарската конфедерация и Република България за насърчаване и взаимна защита на инвестициите и Договора за Енергийната харта (Energy Charter Treaty).

Основанията на „Литаско“ са, че с назначаването на особен търговски управител, въведеното външно управление, прекратяването на концесията на терминал „Росенец“ и последвалите ограничителни и забранителни действия на българската държава са довели до „значителни загуби“ за групата и представляват „незаконна експроприация без компенсация“.

Безспорен исторически факт е, че изграждането на „Нефтохим Бургас“ технологически и маркетингово е осъществено за преработка на неизчерпаемите петролни залежи на Руската федерация и Казахстан, транспортирани по суша чрез двата петролопровода Самара – Новоросийск и Баку – Новоросийск и най-краткото морско трасе от Новоросийск до пристанище Росенец, край Бургас.

Lukoil Neftohim Burgas исторически е проектиран основно за преработка на руски нефт тип Urals crude oil, който е средно тежък, високосерен (sour crude), с по-високо съдържание на тежки фракции, подходящ за дълбока преработка в комплексни рафинерии като Бургаската.

След санкциите и ограниченията върху руския нефт рафинерията започна да използва смеси и други сортове, като казахстански CPC Blend, иракски сортове, тунизийски сортове и частично азербайджански леки сортове.

Технологично обаче инсталациите на Lukoil Neftohim Burgas са оптимизирани именно за по-серни и средно тежки суровини от типа Urals, затова при преминаване към по-леки нискосерни нефтени смеси се променят параметрите за преработка на дизел и мазут, намаляват се натоварването на инсталациите, което се отразява на себестойността и производствената ефективност.

Аналогично както с ограниченията върху природния газ българската държава следва да защити икономическите си интереси, чрез деругация на санкциите за оптимизиране технологичната работата на рафинерията.